

C. E. Državno Odujetništvo u ...
I. R. Procura di Stato in Sebenico
Stiglo dne..... sat.....
Pervenulo li 18. 7. 08 ora 11 3/4. 08
Priloga.....
MAKARSKA subota 18. srpnja 1908.
Esempl..... Rubr..... Alleg.....

GRADSKA BIBLIOTEKA
"JURAJ SIJEČIĆ"
ŠIBENIK
NAUČNI ODJEK
Br. 6.

God. I.

Primorski Glas

Izlazi svake subote. - Ciena do svrhe tek. godine K 1.40. - Pojedini broj 6 para. - Plativo i utuživo u Makarskoj.

Uprava lista nalazi se u Makarskoj, a uredništvo u Šibeniku.
Izdavač i odgovorni urednik: Ivo Blažević.
Tisak: „Hrvatske Tiskare“ - Šibenik.

Oglasi, zahvale i priobćena po pogodbi. - Rukopisi se ne vraćaju. - Ne biljegovana pisma ne primaju se.

Svaki je prijatelj težaka na rieči.

Nove stvari.

Ima nekoliko vremena događaju se nove stvari. Sva gospoda: i doturići i gradjani i bogataši, i svi ljudi svake ruke, stali se sada otimati o prijateljstvo sa našim težakom. Svak iz svega grla viče: puče; ja sam tvoj prijatelj, ja te ljubim, ja za te radim, ja se za te žrtvujem, jerbo nitko nema ljubavi prama tebi, kao što je ja imadem. To je začudno i to su stvari nove. Ta gospodadobro živu, u bogatstvu su i u vlastima. Ta gospoda prije nisu marili za težaka. Nije im on bio drag, dapače bio im je mrzak.

Bit će vas kogod od težaka prolazio gradom. Vidili ste, kako oni gradom šetaju i smiju se, ili kako sjede pred kavanam i slatki šerbet piju. Pa kada prije ta gospoda poletiše tebi u susret, da te upitaju za zdravlje, da te upitaju za tvoje potrebe i da ti pametna savjeta dadu? Nikada.

A za što? Nisu imali ljubavi za te. Nisi im trebao, a ta gospoda neznadu ljubiti kada njima nije dobro s te ljubavi. Ali sada na jedan mah i kod te gospode pojavi se ljubav prama težaku. Prije za nj ni čut, a sad težače, amo naš pučanine k nami, mi smo tvoji prijatelji, mi tebe ljubimo, mi ti želimo dobro.

Nas sliedi, pa ćeš vidjet sreće po te. A tko najviše ovako viče? To su vam gospoda demokrati. A ovo su baš nove i čudne stvari.

Je li iskren taj njihov poziv?

Nije i nemože biti. Da tebe, puče, ta gospoda ljube, da oni žele tebi dobra, i da se oni misle za tvoje dobro baš iskreno, ta njihova ljubav i briga nebi se istom sada ukazala. Kad bi dakle oni tebe ljubili iskreno i za te se iskreno brigali, onda je njihova ljubav i briga morala i prije biti za te. Ali kad oni nisu imali prvo za te ljubavi i te brige, je li moguće onda, da je imadu sada za te? Zar su se oni zbilja promienili u jedan čas za te?

Sad oni demokratski doturi viču: amo puče, k meni se. Mene sliedi, mene slušaj, ja ću te voditi, ja ću te sretnim učiniti; a prije od tizih doturića ni glasa ni glasnika. Nigdje ih nisi mogao viditi, nego onda, kad im je para trebalo iz tvoje kese. Ti tobožnji pučani govorili: daj ti meni

moje; što je meni stalo za tobom i djecom za tvojom; i ja imam svoju djecu, s toga daj mi moje, inače biti će teško po te.

Vjeruješ li dakle, brate težače, onom njihovom pozivu i onoj njihovoj pustoj hvali, da su oni pučki prijatelji? Vjeruješ li, da ti oni ono iskreno govore?

Ne vjeruješ! Imaš pravo da nevjeruješ, jer ti nisi lud, da ćeš tim lukavcim i njihovim medenim besjedama povjerovati.

Koji su dakle to, koji te zovu da ideš za njima i koji kažu, da su oni pučani?

To su oni, koji neimadu na sebi znaka pučkoga. Mi smo rekli već prije, da on to gospoda i zavani.

Ali se ovo nesmi reći o svoj gospodi. Imade gospode dobrih i poštenih ljudi. Mi o tizima negovorimo, nego o onoj gospodi, koji su se u posljednje vrijeme stali hvaliti, da su za puk i da su oni pučani. To su vam mladi neki doturići, koji kažu, da su pučki sinovi i da su za puk, i da će puk sretnim učiniti.

Ali znaj puče, da ti mladi doturići nisu ni pučki sinovi, niti su za puk. Najprvo nisu pučki sinovi, nego su oni sinovi gospodski. Težaka našega nisu ni vidili nego kad im je to trebalo. Oni su vam prava pravcata gospoda i tobožnji plemići, većinom iz starih autonomaskih kuća. I sada je jezik, kojim oni u svojoj kući govore, većinom talijanski. Vidite: talijanski govore, a kažu, da su naši pučki sinovi. Ali pitamo, kako oni mogu biti pučki sinovi, kad oni većinom govore talijanski, a ne naš hrvatski jezik? Talijanski u obitelji i na dvoru govoriti, a biti hrvatski pučki sin, to se ne može složiti.

Oni nisu takodjer za puk, s toga kad oni to kažu, onda ne govore istinu. Tko je za puk, taj želi dobro puku i čini dobro puku. Nu sasvim protivno rade demokratski doturići. Ovi gledaju sebe, a ne puk; oni traže svoju kesu, a ne pučku; oni se puka hvaćaju za dočepati se časti i vlasti. Kako se ovi demokratski doturi znadu naplatiti, kad težaka u kojoj parnici zastupaju; to je uprav da te Bog sačuva. Mi znademo, da se oni znadu naplatiti u jednoj parnici, koja nije Bog zna kakova bila, i po dviehiljade kruna i više; pa ipak taj doturić kaže, da je za puk i za siromaha. Vidiš, puče, kakvi su to novi pučani,

koji viču da su za te, a s tebe bi i košulju svukli kad bi samo mogli.

A zašto su se oni razvikali, da su tvoji prijatelji?

To je lako pogoditi. Zarad sebe, a nisu zarad tebe, ne boj se. Oni viču, da su tvoji prijatelji samo da ti k njima lašnje dodješ, da im kese puniš, da ih na časti postaviš, a u sebi se rugaju, kako si ti lud, i kako si mu u mrežu pao.

Dakle zarad bogatsva njima služiš, i zarad časti, koju oni žele postignuti. Neće proći dugo vremena biti će izbori za zaslužnika a Zadar. Mladi doturi demokratski silno zaželili postati zastupnicima. Nećeš! Velika je to čast, a oni oper htili bi, da im se vas narod klanja. Ali kako će? Narod je vas pravaški; a njih pravaši neće, jer znadu, da oni ne žele dobra narodu, i da gledaju samo na svoju korist, a ne narodnu. Vide oni, da ne mogu biti zastupnicim nego na prevaru. Tako počeli zavaravati narod sa svakim obećanjima, koja neće nikad biti, niti mogu biti. Još suviše, da im lašnje narod povjeruje, stali su ocrnjivati prave i značajne rodoljube, koji su narod svjetovali, i na dobro upućivali, koji su vavjek sa narodom obćili i snjime dielili radost i žalost. Misle oni, kad mi odvratimo narod od onih poštenih i pravih rodoljuba, onda ćemo mi lako s narodom motati po svojoj miloj volji. Mi ćemo raditi što nas bude volja, a nitko nas neće moći smesti. Vidiš, puče, za što oni viču, da su za dobro naroda. Viču zarad svoje časti. Da njima toga nije, nebi oni na te ni pogledali.

Ova nova gospoda viču da su za dobro puka, a još mu nikakova dobra nisu učinili.

Stoga puče dobro oči otvori. Ne vjeruj tim ljudima, jer oni neiskreno rade Gjegod čuješ da ti kažu, da su oni za korist puka, ti im odmah u brk vrati: to nije istina. Vi ste za zlo puka, vi ste izkapajnici njegov, vi ste umet njegov, vi niste pučka stranka.

Pučka je stranka samo pravaška, a nikakova druga. Drugi put ću vam kazati zašto.

Drtna, Massaryk, Smodiaka.

Demokratska skupština u Splitu, po volji Smoplake i njegovih skutonoša, pozdravila je dne 7. prošlog svibnja otca današnjih českih bezvjeraca Mas-

saryka. Od niže ruke na skupštini nitko nije mogao dokučiti: za što se pozdravlja brzojavno taj čovjek. Neki od prisutnih težaka mislili su, da je on kralj tamo negdje u svijetu, drugi su opet držali, da je kakvi otac maloga puka u kojoj siromašnoj zemlji, dok su treći umišljali da će to biti koji veliki rodoljub, kakvome u sedam kraljevina para nema. Ali neudi da skupštinari to nisu znali: njima i onako ne treba svaku znati, što rade i zašto tako rade njihovi vodje; njima je dosta da predloge i zaključke advokata Smodlake i njegovih telića nadodati i na pò usta promucati: „amen“! Smodlaka dakle i ono par pobočnika znali su dobro što je i tko je Massaryk, ali nisu smili kazat maloma puku, jer su se bojali, da se ovaj ne zablene, pa ih ostavi, ko što se eto malo po malo i zbiva; a kad djela izadju na vidjelo, onda će nam kazati advokat Smodlaka kako je istinita ona: „tko s djavolom tikve sadi o glavu mu se razbijaju“!

Medjutim naša je dužnost da otkrivamo sve licumjerce i farizeje, za da ih se zna naš narod čuvati; da mu huncuti i nitkovi ne prodaju rog za svieću. Mi ćemo bez uzla na jeziku kazati: šta je i šta nije taj blaženi Massaryk i njegov drug Drtina; kazat ćemo takodjer: za što naši demokrati ovakovu vrstu čeljadi toliko kade. Iz našega kazivanja moći će svaki čovjek dokučiti: kakav mora biti i taj Smodlaka, koji se ne stidi braniti, slaviti i uznositi pred pametnim ljudima jednoga Massaryka i Drtinu.

Mnogi će pristaša demokratske stranke misliti, da su Massaryk i Drtina čelik-rodoljubi i ljudi od značaja; ali se vara svaki, koji to misli. Oni bi imali biti taki, jer ih je časki narod birao za zastupnike; nu oni mjesto da budu harni narodu svome, što im je dao tu čast, sjatili su se eto sa najljućim dušmanima českoga naroda: oni su stali u Beču ašikovati sa neprijateljima slavenstva: i podpirat predloge velikonjemaca zastupnika Wolfove stranke, koja je vazda rovarila proti Česima i svim Slavjenima. Massaryk i Drtina glasovali su neki dan na carinskom divanu u Beču, da se za Niemce u Zlatnome Pragu osnuje osobita njemačka umjetnička akademija. Svi česki zastupnici, svi Slovenci, Hrvati bili su tome protivni; jer kome u žilama teče slavenska krv, taj nije smio dati svoga glasa za tu stvar. Samo Drtina i Massaryk pogaziše svoj obraz, osramotiše na vieke svoje ime, uvriediše svoj narod i svoje izbornike. Ovi crni izdajnici bit će poput Jude primili dobru ruku samo da glasuju za njemački piedlog. Ovo je nečuvena sramota; ovo je grdno izdajstvo; ovo će reći: nožem rivati u srce plemenitog českog naroda, koji se od godina i godina bori za svoj jezik. Ono što je učinio Massaryk i Drtina opak je djelo; onako ne rade rodoljubi ni pošteni ljudi,

već sami izrodi i plaćenici. Kad su naši Slaveni vidili to nepoštenje, vikali su im u brk, da su Jude, izdajnici, bezznačajnici, narodni izmećari; govorili su im, da se stide i sakriju izpred poštena svijeta i neka više ne dolaze ondje, gdje se kupe i sastaju pravi ljudi, jer za njih više nema mjesta u narodu slovinskome. Cio je narod češki planuo, kad je čuo za ovo izdajstvo Drtine i Massaryka, pa će bez sumnje ova dva izroda morati se odreći zastupništva, jer nije u časti českome narodu, da ga u Beču zastupaju ovaki lškarioti; česki narod ima obraza i ponosa, pa ne će nigda dopustiti, da ga tako ponizuju izdajnici i narodni izrodi, što su za dinar vazda spravni baratati sa čašću i sa poštenjem naroda svoga.

Čujemo po novinam českim, da su isti naprednjaci i demokrati u Českoj digli se na Massaryka i Drtinu, a šta rade naši pokretaši i njihova po izbor braća demokrati? Brane Drtinu i Massaryka! Teško je i zamisliti, da se taki lopovluk braniti može, a još teže da se i kod nas nalazi prodanih mješina, što se usudjuju u zaštitu uzimati takva sramotna, bezdušna i izdajnička djela.

Evo po ovome se očito vidi, da tko Boga ne poznaje, taj ne može biti ni dobar rodoljub. Massaryk i Drtina dva su najočitija protivnika kršćanske vjere; ljudi bez duše, jer bezobrazno napadaju na samu kat. vjeru i crkvu. I zato ih naši demokrati uznose. Smodlaka i svi splitski gundevalji iznose ćucim ovake ljude kao uzor, a kad tamo otkriva se sve to više njihova golotinja i značaj.

Dobro bi bilo, da advokat Smodlaka kaže u staroj ili u mladoj „Slobodi“, šta je učinio Massaryk i Drtina; ali ne, ne će on imati srca i obraza da to učini; jer je on isto u više prigoda zagovarao u Dalmaciji podržavanje talijanskog jezika. Za to Smodlaka ne će i ne može kuditi bezbožce i narodne izdajnike Drtinu i Massaryka, jer bi tim sam sebe osudio, pa bi mu svaki pravi rodoljub doviknuo: ej lukavi doture, lieči prije samoga sebe!

O izboru zanimanja ili zanata.

Svak priznaje da velika opasnost prieti društvenomu poredku od stvorova, koji su nezadovoljni zato, što se ne nalaze na svom mjestu. Pa baš zato griše pred Bogom i pred ljudima oni roditelji, koji hoće svome djetetu da nametnu zanimanje, ili zanat, za koji ono nije rodjeno, zanat, koji će za nj biti izvor svih njegovih zala, njegove doživotne nesreće. Eto zašto sam naumio da se ovdje pozabavim izborom zanimanja, ili zanata, siguran, da se mnogim roditeljima u nas hoće u tome upute.

Ako nema nikakva valjana razloga, koji bi tomu protivan bio, u korist je djece, da se prime zanimanja ili zanata njihovih roditelja, zato što mogu još za mladih godina da budu upućena u roditeljsko zanimanje ili zanat i zato što mogu da vuku

korist od položaja jur stvorena od njihovih roditelja: takvi sinovi nada sve ne će svoju obitelj ostaviti, niti će u najpogibelnijoj dobi života ostati izloženi bez roditeljske zaštite, često pogibeljnomu izvanjskomu uticaju.

Ne smijemo dati na daljnje nauke već djecu, koja su sasvim umna i koja u isto doba na osobit način ljube knjigu. Koliko grijalo školske klupe za 10-15 godina, pa su svršili time, da su knjigu zamienili kartanjem, igrom na biljard, lovom, noćnim kalašenjem trujući sebi zdravlje, a roditeljima zadavajući toliku tugu i žalost! Kolik novac u more bačen! Koliko uzdaha, koliko prostrih suza! Zar ne bi bilo bolje, da se je takve dalo u zidjare, u postolare, u težake? Htjeli nesmotreni roditelji po što po to od svoje djece vidjeti učene, visokopoložene osobe, pa eto im živih mrtvacu, izmoždenih, tjelesno i duševno iztrošenih stvorova, koji nemaju srca ni za koga, ni za što, stvorova kadrih svega. U pamet dakle roditelji! nije svak rodjen da bude liečnik, zupac, pop; dojedno zanimanje nije za svakoga. Poslušajmo u tome što nam narav kaže, pa se ne ćemo prevariti! Što zar ne smije svaki ni u činovnike? Ne smije; za činovnika hoće se srednja, mirna, ali ne otvorena i slobodna narav, narav, koja ljubi red i zapt. Za čeljade odrješite, slobodne, nezavisne, mušičaste naravi činovnička služba nije, takvo čeljade u toj službi ne uspeva, nego, samo trpi, takvo vam je čeljade tužni zabalasi stvor.

Za ručni rad hoće se velika vještina ruke. Nevještoj ruci ne dajmo teške i delikatne radove. Koliko ih tjera zanat, za koji nisu rodjeni! Ovi se jadnici muče dva put više od drugoga, a zasluže manje, zato što nisu sposobni. Otud sliedi, da takvi izgube volju za rad, ili da su njihovi napori maldane uzaludni i da bi mnogo više uradili, da bude im se drugi zanat dao, zanat t. j. za koji ih je vukla želja.

„Nije taj i taj imao zvanja za to“, čuje se govoriti. Bolan je to položaj života, ali je i jedan od najobičnijih, jer se roditelji odlučuju najteži životni zadatak, izim ženitbe, bez ikakva razmišljanja: oni prikuju obstanak svoga djeteta za zanat, koji nije za nj, tako lakoumno, da je prava žalost, niti promišljaj na neugodnosti, na bolove, pa ni na štetu, što tim nanose svome porodu, a i sebi, Svak maldane daje se voditi izpraznošću, časovitim hromom, ili primjerom drugoga, a ne promišlja se, da je to korak, od kojega visi budućnost dočičnika.

Roditelji su dužni da gledaju i upravljaju; na njima je da zapaze na djeci sposobnost ili nedostatak sposobnosti, ukus ili odvratnost, što ona ukazuju za ovu ili onu svrt rada; po nekim će bilježima oni to moći lako da pogode. Roditelji će moći opaziti i to, da li će kakva zla klica njihova djeteta u tom i tom zanatu naći pogodno tlo, a da od nje duševni korov postane, ili će dobra koja klica njihova djeteta u kojem drugom zanatu naći tlo pogodno da se razvije u vrlinu, u krepost. Prama tomu roditelji će svoje diete svjetovati, staviti će mu pred oči svaku, pa ako hoće mogu ga izdaleka i prepraviti, a to je sve: konačno ima se odlučiti diete samo bez ikakva pritiska slobodno. Ako se diete ne može odlučiti, ro-

ditelji ga ne smiju ostaviti u neodlučnosti do poodmakle dobi, jer bi tako moglo da izgubi ukus za dojednu radnju; u tom će mu slučaju roditelji isti izabrati zanimanje, ili zanat prema njegovim sposobnostima, prema njegovu ukusu, prema njegovoj čudi i prema njihovu položaju. Jedna sama misao neka u tome roditelje vodi, a da ne pogriješe: diete valja da bude sposobno za svoj zanat i sretno svojim zanatom. To je sve.

Reći ćemo u kratko: ili je na djetetu poznati da je rođeno za ovaj, ili onaj posao, ili pak izgleda kao da je za nj sve jedno dali ga na ovaj, ili onaj zanat. U prvome slučaju roditelji imaju voditi račun s njegovim nagnućem, niti ga smiju dati na posao, za koji ga srce ne steže, koji mu je mrzak. U drugome slučaju predočiti je djetetu sve prednosti, sve pogodnosti i nepogodnosti pojedinih zanimanja, ili zanata prije nego li se odluči; upoznati ga je iz bližega sa životom, koji se tu vodi. Neodlučnost potiče iz neznanja; diete će se najlakše odlučiti, kad bude za svaku doznalo. U ovom zadnjemu slučaju valja djetetu reći: ti si svojevrijem odabrao ovo zanimanje, ovaj zanat, pak sam siguran, da se nećeš predomisli.

Jadno stanje naših izseljenika.

Boško B. Novaković, austrijski podanik, rodnom iz Dalmacije, a namješten kod Medjunarodne Banke u Jongstovonu, u Sjevernoj Americi, upravo je pismo na Namjestništvo u Zadru, gdje u najcrnjim bojama prikazuje jadno stanje, u kojem se nalaze razni izseljenici zbog težkih ekonomskih prilika i nestašice rađa u državi Okioj. Nije moguće — kaže se u tom pismu — ocrtati biedno stanje izseljenika. Bez jedne pare, razderanih cipela i odiela, kao izvan pameti dolaze u naš ured i traže zarade, ali nijo nitko u stanju, da im je dade, jer je rad zastao. — Kad im se odgovori: „braćo, nema posla!“ — tad nastaje tuga, a mnogi dolaze i do plača.

Obzirući se pako na očajne prilike izseljenika iz Dalmacije, koji još većma pate zbog nepoznavanja jezika, pomenuti naš zemljak dodaje:

„Teško se dojmi srca jednog čovjeka, kad vidi svog zemljaka, gdje se tuži, da nije već od dva tri dana pojeo ni parče hljeba. Stanje izseljenika nije moguće opisati, za to je najzgodnija rieč: užasno, nesretno i žalostno! Vrlo su slabe nade, da će se položaj poboljšati, te ako rad i započne, to će biti namješteni oni, koji su prije kod industrijalnih poduzeća radili i koji posjeduju „chech“ od istog društva. Najslabiji su izgledi za one, koji istom dolaze; ti će morati skapati od gladi, ne bude li rodbinske ili prijateljske pomoći.“

Pogledom na gorenavedeno i sudeći po viestima englezkih novina, nema izgleda, da će se položaj za naše izseljenike doskora poboljšati.

*
Naseljivanje u južne krajeve Sjedinjenih Država.

Prilike izseljenika u južnim krajevima nisu još takve, da bi se moglo što savjetovati izseljenicima da tamo sele. Suviše radnici osjećaju, da nisu u stanju da pod-

nesu radnju u onim blatijama i šumama. Radnici zbog zdravlja ili radi mlade dobi nisu bili u stanju da vrše tešku službu od njih zahtjevanu. No kad je radnik zbog pomanjkanja snage ili s drugih razloga bio prisiljen, da se odreče radnje prije nego li je namirio predujmljeni mu novac za put, on je postao po zakonima države Floride dužnikom svojeg gospodara, te osuđen na robiju u razmjeru svojih dugova.

Takovi zaduženi zadnici, okovani jedan s drugim, upotrebljavaju se za gradnju puteva ili za druge slične radnje, ili se davaju u najam najamnicima, dok traje njihova kazna.

Izseljivanje u Kanadu.

O izseljivanju u Kanadu stižu viesti: na temelju nepovoljnih glasova, što su stigli u zadnje doba, opet se opominju svi oni da se kao radnici izsele u Kanadu, te ih odvrćamo od te namisli. Radnje u obrtnim i gradjevnim poduzećima za sada su riedke više nego ikada, a nadnice sasvim nizke, te s toga je zavladao izmedju austrijskih radnika velika nevolja. Na stotine nezaposlenih radnika bore se gladju, ne naju gdje da stanuju, te su prisiljeni da žive o milodarima. Ne može se s toga promučati, da nove izseljenike čeka najveća bieda. Dogodilo se osim toga, da agenti za prevoz zatjevaju veće cene, nego što su zbilja ustanovljene. Dakle na znanje i ravnjanje našem narodu.

Naši dopisi.

Pišu nam sa Studenaca.

(O učitelju Gazaru). Ima jedna godina, da je kod nas neki Gazari. Neko je on osobito čeljade. Nešto govori, ali jedva ga razumiš što je htio reći. Uza sve to uvijek šušura, jer misli, da je puno pametan, a nije.

Metnuo se je dakle ovaj gospodin, da bude velika glava i da bude nekakov demokrata. Obično neki ljudi meću se medju nje, jer oni misle, da su odmah veliki dok kažu, da su demokrati.

Ovoga dakle gospodina toliko je bolest ponosa doprla, da bi htio biti prvi medju demokratima i to na Studencima! S toga se skočio, valjda kao punomoćnik političke vlasti u Imotskomu, i stao kupiti sljedbenke pučkom prijatelju doturu Jozi.

Nego pitamo mi gosp. Gazara, znade li on što su Studenčani?! Zna li on, da su Studenčani ljudi od svijeta i od razuma, i da oni ne trpe onoga, koji bi im htio prodavati repu za rodakvu?!

Poručujemo dakle ovom gospodinu, da nas se prodje. Neka gleda sebe i svoje dužnosti. To mi od njega zahtjevamo, jer je on našim pučkim novcem plaćen. Nek se ostavi prevelikih šetnja. Tako nam kažu, da je skoro bio na Svibu, da kupi lemozinu za demokrate u Splitu. To je zlo, priznajemo. Za što jadni narod gulliti sa takim lemozi nam, kad on ima stotinu drugih potreba? Dječica jedna biednomu težaku idu gola i bosa, a on dolazi da mu daje za Smodlakinu nekakovu novu stranku. Ko da i onako jadni narod silno blago ne daje Smodlaku? On će na godinu pobrati od naroda najmanje četrdeset hiljada kruna. Neka od toga dade šior Jozo, a ne sa skrabicom narodu

pod nos, da lemozinu daje za demokratsku stranku.

Ali i još je nešto na Svibu bilo. Sve mi znademo, a znademo i cielu kuću gospodina Gazara kao šoldu, pa neka znade, da mi imademo oštru kandžiju za šibanje. Ošnuti ćemo, pa će vidjeti kako će poletiti vranac preko polja ravna. Vjera mu je, da Studenčanin znade dobro jašiti i da je binjedžija pravi.

Iz imotske krajine.

(Neugladjenost i nasilje). Dosada je bio običaj kod političkih stranaka, da traže što više sljedbenika na poštenu način. Rekao bi čovjek čovjeku: prijatelju, ajde u moju stranku, jer je ova stranka dobra i korisna za naš narod i za našu domovinu. Pa ako bi ga čovjek poslušao i uvidio njegove razloge, onda bi u tu stranku stupio; a ako ga njegovi razlozi ne bi osvjedočili u onoj stranci, onda bi mu rekao: prijatelju, ja ne ću u tu tvoju stranku, jer se ona meni ne vidi dobra. Sve bi to bilo bez smutnje, bez straha i bez sile. Vladala je medju ljudima podpuna sloboda, i oni bi jednako ostali prijatelji.

Ali sada je počelo drukčije. Sad se je počela upotrebljavati sila i strah za drugoga prisiliti, da udje u jednu stranku. A znate li koji su to? To su uprav demokrati. Oni kažu, da se oni bore za slobodu narodnu, a kad tamo hoće da narodu stegnu u verige svoje samovolje.

Nu slušajte, pa sudite po ovom slučaju kakvi su oni silnici:

Ima u Imotskomu jedan čovjek, srednjega stasa, a maloga klobuka. Imočani ga zovu dotur „Evo me“. Tako mu je ime, a za što ga tako zovu, to mi ne znamo.

Ovaj dakle dotur „Evo me“ neki dan susreo se sa jednom djevojkom, pa je pozivao, da i ona udje u demokratsku stranku. Ona kao pametna i poštena djevojka nasmijala se doturu „Evo me“, i rekla mu je: moj doture, nisam ja kao poštena djevojka tute. Druge vi tražite, koje su za te, ali u mene je hvala Bogu svietao obraz.

Dotur „Evo me“ skočio još jače, da ona djevojka mora biti za demokrate, inačije da će biti zlo po nju. Biedna djevojka bila je na mucu. Onakoga djela nasilničkoga nije još vidila u svomu životu. I stala se pred tim doturom „Evo me“ krstiti, ne bi li od nje taka hudoba odstupila.

Ali dotur „Evo me“ ne odstupi, nego još žešći i ko bjesan hoće da djevojka bude demokratkinja. On je mislio u sebi: ova djevojka slabo je žensko, pa će napokon reći, da jest demokratka samo da se izbavi moje vike, a to nami povećava broj.

Nu prevario se dotur „Evo me“. Ona djevojčica ne bila plašiva nego srčana, pa odvrtila onomu doturu kako ga ide. Zacrvenio se dotur „Evo me“ na to kao tukac i stao djevojčici prijetiti, da će joj dati pljusku. Ali ova je djevojčica pametna, pa kada je vidila, da dotur „Evo me“ nije ugladjeno čeljade i da se ne može s njime pametno razgovarati, nego na šake tući, onda mu okrene ledja i od njega se odaleči.

Ovo je slučaj istinit. A sad mi pitamo: zar ovako postupanje sa strane dotura „Evo me“ nije sramotno? Htiti na silu da jedna ženska, jedna cura bude za demokrate! Kojim pravom to vi tražite, gospodo demokrati — konobari? Je li uljudno, je li po-

šteno prijetiti djevojci pleskom ako ne misli ko što i on misli? U Africi, gdje su još neprosvietljeni crnci, takovih djela ne čine a kamo li mi, koji smo prosvietljeni? Al, eto, što ni crnci ne čine u Africi, stali su činiti naši konobari — demokrati. Doista nizka neugladjenost i nasilje!

Viesti.

Paval barun Rauch. Javljaju iz Knina, da je onamo stigao na automobilu nametnuti ban i magjarski sluga Paval Rauch. Netom je gradjanstvo doznalo za njegov dolazak, pripravilo mu je strašnu demonstraciju i užasnu mačju deraču. Pratila ga vika: Abcug; Doli madjarski sluga! Doli izdajica! Pijano Šervus Društvo! Rauch je bio grozno pobledio i u strahu bio se mašio i za revolver. Smeten i poražen vratio se brže bolje na automobil, kojega je našao svega gnjusna i odjuri netragom. — U nedjelju na večer pronio se je glas, da bi Rauch mogao kroz Makarsku proći. Politička vlast bila je poprimila obsežne mjere, pa se je vidilo političke činovnike sa žandarima cielu noć stražiti; ali Rauch nije došao. Da je došao ne bi mu ni ovdje falila mačja derača.

† **Cvita ud. Kulić**, majka šibenskoga sokolskoga vodje i urednika „Prave Pučke Slobode“, preminula je u Šibeniku nakon duge bolesti. Pokojnici bila laka zemlja, a sinovima naše iskreno saučestje!

Krivotvorene banknote od 100 kruna. U prometu je mnogo krivotvorenih banknota od stotine kruna. Skoro ih je teško razaznati, jer su sasvim vješto uradjene. Jedino čim se od pravih banknota mogu razpoznati to je: da je rieč „hundert“ tiskana nešto bliedo.

Sramota. Ženske se tuže, da neki neotesanci puno se približuju mjestu, koje je odredjeno za kupanje ženskih i da uzprkos njihovome prosvjedovanju ovi neotesanci tu stoje i sablaznjivo se ponašaju. Izmedju ostalih da se tu vidi i učitelja Martiniša. Baš liep učitelj, koji se tako ponaša. Molimo obćinu, da stane na kraj neuljudnicima i da ih primjerno kazni.

Svesokolski slet u Zadru. Zastupnici Biankini i drugovi upravili su ministru unutarnjih posala interpelaciju o zabrani sleta dalmatinskih sokolaša prigodom posvete barjaka sokolskog društva u Zadru. U obrazloženju navadja se kako je ova zabrana punim pravom ogorčila obćinsto i sokolstvo, kako ista nije ničim opravdana, jer niti je naperena proti kaznenom zakonu, niti stavlja u pogibelj javnu sigurnost. S toga su te odredbe lih mrzke policijske mjere, koje bacaju crnu sjenu na zadarsku obćinu, koja je od vajakada u oprieci sa čustvima ciele zemlje. Zastupnici traže ukinuće namjestništvene zabrane sleta. — Ovo je dobro, što su naši zastupnici učinili; ali nije dosta interpelacija, već treba odrešite korake preuzesti, da se ukine zabrana sleta. Mi smo uvjereni, da ako zastupnici budu odriešito postupali, da će i uspjeti.

Poštanski činovnik Nališ. Baškovodjani se tuže na ponašanje ovamošnjeg obćinskog činovnika Nališa, koji mjesto da gleda svoju službu, strastveno se mieša u seoske stvari. Ovaj delija poznat nam je i

od prošlih izbora na carev. vieću, zbog njegove duge jezičine. Bilo bi vrijeme, da metne jezik za zube i da pusti u miru Baškovodjane, jer oni znadu sami, ko za njih radi i ko im je prijatelj, a ne treba im Nališeve soli. On je došao onamo trbuhom za kruhom, a Baškovodjani su na svome topragu, pa nek narod ne uzbunjuje. On je državni činovnik i baš s toga morao bi biti oprezan s narodom, a ne narod podpirivati i u selu smutnju metati. On vrlo dobro znade, kako Baškovodjani misle, te da je uzaludno njegovo koprcanje i brbljanje. Na njegove laži i izmišljotine Baškovodjani su mu u prošlu nedjelju dobro okresali, a da nije bilo razboritosti i hladnokrvnosti kod naših Baškovodjana, ko zna kako bi mu bilo prošlo. Nu svako uztrpljenje imade svoje granice, pa što Nališ bude tražio, to će i naći. Medjuto upozorujemo ravnateljstvo pošta i brzobjava na drzovito i izazivno ponašanje ovoga činovnika, koji je uprav nesnosljiv postao u onome selu.

Azardne igre. Primamo iz gradjanskih krugova tužbe, da se u našem gradu danjom i noćju igra na velike svote novaca, što može biti ubitačno po mnoge obitelji. Mi danas neiznosimo u cielosti primljene tužbe, koje su podpuno opravdane, već upozorujemo igrače, da se okane takovih igara, a po gotovo po javnim lokalima. U interesu mnogih obitelji bio bi red, da se i nadležne vlasti maknu, i da svakovim igrama odrešito na kraj stanu, tim više što su po zakonu na ovo pozvani, a ne da zatvaraju oba oka zbog kakovih obzira i prijateljstva. Nadamo se, da ne ćemo biti prinuđeni ponovno se na ovo povraćati.

Razno.

Zapalio se petrolj. Javljaju iz Lavova, da se je uslied udarca groma zapalilo u Borislavu pet petrolejskih rovova sa 1500 cisterna. Požar petrolja, buduć porušeni obkopi, pružio se je poput plamene rieke u duljinu jednog kilometra.

Pouke iz hrvatske povjesti.

Ljudevit Posavski.

U ono davno doba, dok je hrvatski narod stenjaio pod jarmom Franačke države oko god. 820., nalazimo u hrvatskoj povjesti iunaka na glasu; odvažnog borca za slobodu domovine imenom Ljudevita Posavskoga, bana posavskih Hrvata.

Mučno je vjerovati, ali je prava istina, da franci i ako pokršteni, bijahu gori od samih Avara, Ništa im nije bilo sveto. Ma ni naravni zakon da su poštovali. Zemlju su našu plienili i pustošili kao divlje Osmanlije. Djecu od prsiju materinih oni se nisu zgražali odkidati i svoje psine s njima hraniti.

Snosio je to nasilje hrvatski narod, ali ne za dugo. Onaj čovječji ponos, onaj ratoborni duh našega naroda, te njegova slavodobitna mišica pograbi oružje ne bi li iztjerala franačku ordiju iz svoje zemlje.

U pitomoj Posavini vladaše tada ban Ljudevit, čovjek snažna tjela i poduzetna duha. Često krot on se je tužio franačkom kralju, da opomene bahate grofe i razuz-

dane vojnike e bi poštovali hrvatski narod i njegova prava, ali sve to ostade zaludu. Kralj na tužbe banove nije se osvrćao. Dozlogrdi Ljudevitu, pa pokuša da sam učini što sileni kralj ne htjede.

Podiže ustanak i strieli franačku gamad iz svoje zemlje. Čuvši to franački kralj, opremi silnu vojsku preko Italije na bana Ljudevita.

Ljudevitu posluži junačka sreća i ametom porazi svoga dušmana. Ali eto jada iznenada, dalmatinski ban Borna mjesto da se složi sa pobjedonosnim Ljudevitom, okrenu bratsko oružje proti njemu.

Sramotna je ljaga u hrvatskoj povjesti, velikaška zavist i bratsko izdajstvo. Ali se često na tu ljagu možemo namjeriti, ta je mana naše slavno kraljestvo uništila. Nu pratimo bana Ljudevita.

Teško bijaše njegovu junačkom srdcu kad je vidio, da Borna mjesto da pomaže u borbi za slobodu hrvatskom narodu, on bori se za svoga i njegova dušmanina, t. j. za franačkog kralja. Teško mu bijaše, nu i njega ametom porazi. To je bilo g. 819. Druge godine 820., po nagovoru izdajice Borne, krenuše tri franačke vojske na Ljudevita. Sreća mu i sada posluži, te sve tri vojske Ljudevit porazi, ali i on bijaše oslabio od dugotrajna ratovanja. Zemlja sama pustoš, polja u ledini, niti išta obradjeno, a narod opet izgинуo. Tko se je mogao samo micati bio je pod oružjem. Kuće puste, u kojim se čuje samo naricanje starih žena. Žao bilo banu svoga naroda. On ga je htjeo spasiti, ali mu sreća nije kumovala. Franački kralj opet i četvrtu vojsku šalje da ga pokori. Misli ban što bi učinio, narod mu ozlovljen, jer mu je zemlja pusta, a do pobjede nije došao, pa malo ga je i preostalo što bi se moglo boriti. Vidi Ljudevit, da dalje sam ne može odoljeti franačkoj sili. Da barem spasi junačku glavu, bježi iz domovine susjednim Srbim.

Franačka sila pohara njegovu milu banovinu i slavodobitna povrati se u svoju postojbinu. Cielu franačka država klicala je od radosti: ta poražen je onaj, koji za pune tri godine nije im dao mira! Ban Ljudevit slomljen od tuge ostavlja Srbiju i dodje u Dalmaciju, gdje ga kao gosta primi ujac onog izdajice Borne, koji je otišao prvo godinu dana Bogu na istinu. Izdajnička krv bana Borne tekla je u žilama njegova ujca. Jedne noći, on na tvrdu vjeru zadavi slavnoga bana Ljudevita godine 822. Koga ne mogaše svladati sva sila franačke vojske, eto svlada bratska desnica. Tako nestade bana. Ljudevita Posavskog, borca za slobodu potlačene otačbine, ali je ostala neumrla njegova uspomena; ostalo je njegovo slavno ime u povjesti naroda hrvatskoga.

Hrvati i Hrvaticice!

pomozite družbu

Svetog Ćirila i Metoda!

